

ד"ר נחום חייק

ר"א יזקב א' נוס' 1100
ה'תש"ז

ד"ר נחום חייק

והסולם שראה, לדעת רבי יוסי בן זימרא ראה שרגליו בבאר שבע במקום אשר הוא שוכב שם, וסוף שיפועו שהוא ראש הסולם מגיע עד כנגד בית המקדש, וכסוף בשמים כפחה שהמלאכים נכנסים ויוצאים בו, והשם הנכבד נצב עליו, ולכן ידע שבאר שבע הוא שער השמים טוב לתפלה, ובית המקדש בית אלהים. וכבקר נשא יעקב רגליו מכאר שבע וילך הרונה בן יומו, והיא קפיצת הדרך שלו. וזהו דעת רבי יוסי בן זימרא שאמר בבראשית רבה (פ"ט ז) הסולם הזה עומד בבאר שבע ושיפועו מגיע עד בית המקדש, שנאמר ויצא יעקב מבאר שבע, ויורא ויאמר מה נורא המקום הזה:

וישכב במקום

ר"א: ח' כ"א

החוא. לשון מעוט באותו מקום שוכב אבל י"ד שנים ששמש בבית עבר לא שכב בלילה שהיה עוסק בתורה:

שכב עליה. קפל

ר"א: ח' כ"א

הקדוש ברוך הוא כל ארץ ישראל תחתיו ל' רמו לו שתהא נוחה לפכש לבגיו כארבע אמות שזה מקומו של אדם):

אורה נביטם אלא ונהנה ה' נצב

עליו קיים ותמיד עליו כלומר על הסולם אשר קצהו האחד בשמים וקצהו השני בארץ, ובו מטפס ועולה כל מי שעולה עד שישג מי שעליו בהחלט כיון שהוא יציב וקיים על ראש הסולם. ופשוט הוא כי אמרי כאן עליו הוא לפי המשל הזה האמור, ומלאכי אלהים הנביאים אשר בהם נאמר בפירוש וישלח מלאך, ויעל מלאך ה' מן הגלגל אל הבוכים, וכמה מהוכם אמרו עולים ויורדים העליה לפני הירידה, כי אחר העליה וההגעה למעלות מסוימות בסלם תהיה הירידה במה שנאצל עליו מן המצווה להנהגת אנשי הארץ ולמודם אשר על זה מכנה ירידה כמו שבארנו, ואחזור לענייננו כי נצב עליו

או אורה נביטם אלא

ומה שרגלי הסולם היו עומדים בבאר שבע והראש בבית אל וזה מפני כי באר שבע הוא מקום משובח בארץ לקבל ברכה כמו שראוי לתחתונים שהם מקבלים ברכה והיתה שם ברכה רובצת תחת ולפיכך היה שם ברכה של בארות שהיה התהום והמקור מתברך וזהו ברכה רובצת תחת, ולפיכך גקרא באר שבע ולפיכך שם רגלי הסולם להתעלות מלמטה למעלה ובית אל היה שם ענין אלהי ולפיכך קרא בית אל וכמו שאמרו על בית אל שלא שלט שם מלאך המות שמלאך הוא בתחתונים ואין להאריך בזה ובי"ה שכלול מהכל הוא תחת אמצע הסולם הנה התבאר לך דברים גדולים ועמוקים והם דברים אמיתיים בצד עצמם

אורה נביטם אלא

כיצד היא הקדושה, מאירים את הדעת בכירור ההכרות היותר טהורות ועליונות, מתוך מילוי האורה של התורה בא חפץ הקבוע להיות תמיד שרוי בספירה כזאת שחיי הרוח העליונים שולטים שם. מתוך התגברותה של התורה המכה גלים בתהום החפץ, מתפתחים רשמי העצונות העליונים, הקישור הנפשי לצורה של חיים רוממים הולך ומתחזק, עד שמרכז החיים הולך ונקבע במדומים הללו.

חושי הבשר הולכים ומתעדנים, וכל המשך הנאה שלהם מתמוג בהופעה של אצילות קודש, עד ששלהבת החיים ועירותם נעשה כולו קדוש ונשגב. החיים הרגילים אינם מתבטלים מתכונתם. השיג והשיח האנושי הרגיל, חיי הגוף היחידה וחיי החברה הנמוס והכבוד, אינם מתשטשטים, אבל הם עולים במעלה אידיאלית.

(מה) ואנכי לא ידעתי. שאם ידעתי לא נתי במקום קדוש כזה: (יה) כי אם בית אלהים. ור' רבי אלעזר בשם רבי יוסי בן זמרא ז"ל הנה עומד בבאר שבע ואמצע שפועו ידע כנגד בית המקדש שבאר שבע עומד ירומה של יהודה וירושלים בצפונה בגבול בין יהודה ובנימין. ובית אל היה בצפון של ולת בנימין בגבול שבין בנימין ובין בני יוסף וצא סולם שרגליו בבאר שבע וראשו בבית מגיע אמצע שפועו נגד ירושלים ולפי אמרו רבותנו שאמר הקדוש ברוך הוא צדיק ז בא לבית מלוני ויפטר בלא לינה. ועוד מרו יעקב קרא לירושלים בית אל וזו לו יא ולא ירושלים ומתיכן למדו לומר בן אומר נ' שנעקר הר המוריה וכו'. לכאן וזו היא פיצת הארץ האמורה בשתיטת חולין שבא ית המקדש לקראתו עד בית אל הנה ויפגע מקום ואם תאמר וכשעבר יעקב על בית מקדש מרוע לא עפבו שם איהו לא יתיב ביה להתפלל במקום שהתפללו אבותי ומן שמים יעפבוהו איהו עד תרן אול. כדאמרין פרק גיד הנשה וקרא מוכיח וילך חרנה פי וטא לתרן אמר אפשר שעברתי על מקום שהתפללו אבותי ולא התפללתי בו. יתיב דעתיה מהרר וחור עד בית אל וקפצה לו הארץ. בית אל לא זה הוא הסמוך לעי אלא ירושלים ועל שם שהיתה עיר האלהים קראו בית אל והוא הר המוריה שהתפלל בו אברהם והוא השדה שהתפלל בו יצחק וכן אמרו בטוטה לכו ונעלה וגו' לא פאברהם שקראו הר לא פיצחק שקראו שדה אלא פיצקב שקראו בית אל עד כאן פרשיי מדויק): מה נורא.

אורה נביטם אלא

ובפרקי ר"א (פ' ל"ה) והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו הראה לו הקב"ה ד' מלכיות משלך ואבדן הראה לו שר מלכות ככל עולה שבעים עקלים ויורד, שר מלכות מדי עולה נ"ב עקלים ויורד, שר מלכות יון ק' עקלים ויורד הראה לו שר מלכות אדום עולה ואינו יורד ואמר אעלה על במתי עב אדמה לעליון אמר לו יעקב אך אל שאל תורד אל הקדוש ברוך הוא אם תגביה כנשר וגו' ע"כ המדרש.